

Cyfarfod	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Dyddiad	13eg o Ragfyr 2017
Teitl	Trefniadau Llywodraethu arfaethedig Cwmni Hamdden Cyngor Gwynedd
Awdur	Sioned Williams, Pennaeth Economi a Chymuned
Aelod Cabinet	Cynghorydd Craig ab Iago
Pwrpas	Craffu'r trefniadau llywodraethu arfaethedig ar gyfer y Cwmni Hamdden a chynnig ymateb i rai o bwyntiau y bu'r Pwyllgor Craffu godi yn ei gyfarfod diwethaf ar yr 26ain o Fedi

1 Cyflwyniad

- 1.1 Bydd aelodau'r Pwyllgor Craffu yn cofio'r achos fusnes fu'n sail i benderfyniad y Cyngor Llawn i sefydlu Cwmni wedi ei reoli i ddarparu cyfleusterau hamdden, a bod gwaith manwl pellach i'w wneud yn dilyn y penderfyniad yno.
- 1.2 Dros yr wythnosau diwethaf mae'r gwaith hwnnw wedi cychwyn, ac yn unol â chais y Pwyllgor Craffu am ragor o fanylion am y cwmni, mae'r tîm prosiect mewn sefyllfa i amlinellu'r trefniadau llywodraethu arfaethedig ar gyfer y Cwmni.
- 1.3 Mae'r adroddiad sydd gerbron heddiw yn cynnig crynodeb o'r prif delerau llywodraethu ac yn rhoi cyfle i graffu a chynnig sylwadau cyn i'r Cabinet ddod i benderfyniad yn ddiweddarach ym mis Ionawr 2018. Dyma adroddiad cyntaf o nifer fydd yn amlinellu'r manylion perthnasol ynglŷn â'r Cwmni arfaethedig.

2 Cefndir a Chyd-destun

- 2.1 Ar y 3ydd a 5ed o Hydref bu'r Cabinet a'r Cyngor Llawn gymeradwyo sefydlu Cwmni, cyfyngedig drwy warant, wedi ei reoli gan y Cyngor, i ddarparu cyfleusterau hamdden yng Ngwynedd.
- 2.2 Mae'r gwaith nesaf yn canolbwyntio ar gadarnhau'r manylder cyfreithiol sy'n gysylltiedig â sefydlu a chomisiynu'r Cwmni. Mae'n synhwyrol cychwyn drwy gadarnhau'r materion llywodraethu oherwydd bod nifer o'r ffrydiau gwaith yn ddibynnol ar gael trefniadau mewn lle, yn ogystal â'r posibilrwydd y bydd dipyn o amser yn arwain fyny at gwblhau rhai tasgau, e.e. penodi Rheolwr Gyfarwyddwr.
- 2.3 Mae'r adroddiad yma'n cynnig crynodeb ar yr agweddau canlynol:

2.3.1 Y strwythur llywodraethu arfaethedig ac aelodaeth y Bwrdd

2.3.2 Y broses ar gyfer penodi i'r Bwrdd

2.3.3 Telerau allweddol o fewn erthyglau'r Cwmni

2.3.4 Proses Penodi Rheolwr Gyfarwyddwr

2.4 Er mai Cwmni wedi ei reoli gan y Cyngor sy'n cael ei sefydlu mae'n bwysig fod ganddo ryddid digonol i fedru gweithredu'n effeithiol, yn ogystal â'r gallu i sicrhau cofrestriad TAW fel endid annibynnol i'r Cyngor. I geisio galluogi cydbwysedd effeithiol a priodol rhwng grymuso'r cwmni a chadw at flaenoriaethau'r Cyngor ac atebolrwydd democrataidd byddwn yn sefydlu 2 prif lifer rheoli; y trefniadau llywodraethu a'r contract.

2.5 Yn ei gyfarfod diwethaf bu'r Pwyllgor Craffu gydnabod fod angen craffu ymhellach wrth i ragor o fanylion am y Cwmni gael eu datblygu. Mae'r sylwadau a wnaethpwyd bryd hynny wedi'u nodi yn Atodiad 1, gyda'r sylwadau isod wedi'u hystyried o fewn yr adroddiad yma:

2.5.1 Cholli rheolaeth ddemocrataidd drwy'r sefydlu'r cwmni newydd.

2.5.2 Pwysigrwydd ystyried y risg o wrthdaro gan y bydd y cyfarwyddwr yn ymatebol i ddeddf y Cwmni ac i Gyngor Gwynedd

2.5.3 Pryder ynglŷn â statws y Gymraeg mewn canolfannau hamdden a phwysigrwydd rôl y Cyngor i ddiogelu'r iaith rhag dirywiad pellach

2.5.4 Hawl y Cyngor i benodi aelodau i Fwrdd Rheoli'r Cwmni. Sicrhau bod y Cwmni ddim yn mynd lawr yr un trywydd a CCG, lle nad oedd yr iaith Gymraeg yn hanfodol i swydd y cyfarwyddwr.

2.5.5 Pwysigrwydd penodi arweinydd ddeinameg, rhagweithiol gyda gweledigaeth ddatblygiadol gref.

2.6 Bydd nifer o faterion pellach yn cael eu cyfarch o fewn y contract, a bwriedir cyflwyno manylion pellach am y telerau arfaethedig oddeutu mis Ebrill flwyddyn nesaf; mae peth gwaith i'w wneud rhwng rŵan a hynny i ystyried yr opsiynau a chyflwyno argymhellion. Byddwn yn derbyn cyngor cyfreithiol arbenigol yn ystod y cyfnod hwnnw yn ogystal ag ymgynghori a chynghorau eraill er mwyn dysgu o wersi.

2.7 Bydd y gwaith yno'n cynnwys rhagor o fanylion yng nghyswllt y prif delerau ariannol, perfformiad gwasanaeth, eiddo, adnoddau dynol ayyb. Mae'r manylion a gyflwynir yn yr adroddiad yma fodd bynnag yn ymwneud a'r sylfaeni llywodraethol fydd yn caniatáu'r prosiect i fedru symud ffrydiau gwaith allweddol ymlaen dros y misoedd nesaf.

3 Y strwythur llywodraethu ac opsiynau aelodaeth

3.1 Cynigir fod 5 cyfarwyddwr ar y Bwrdd ac mai aelodau etholedig y Cyngor sy'n cael eu penodi. Gellir ystyried penodiad y Rheolwr Gyfarwyddwr i'r Bwrdd eto maes o law.

3.2 Mewn egwyddor, fe fydd cyfnod y penodiadau yn cyd-fynd a chyfnod y Cyngor, yn ychwanegol i 3 mis o gyfnod trosiannol os yw'r cyfarwyddwr yn cael ei ail-ethol fel Cynghorydd.

3.3 Mae'r Cyngor Cyfreithiol gafodd ei dderbyn wrth baratoir achos fusnes yn cynghori yn erbyn penodi Aelodau Cabinet a Swyddogion ar y Bwrdd. Roedd y potensial am wrthdaro buddiannau hyn yn sylw gafodd ei

wneud yn y Pwyllgor Craffu diwethaf hefyd. Mae hyn yn deillio o'r ddyletswydd statudol ar Gyfarwyddwyr i hyrwyddo diddordebau'r cwmni a bydd aelodau sydd â rôl cleient felly'n wynebu gwrthdaro buddiannau. Er enghraifft, byddai rôl sy'n rhan o gymeradwyo'r dogfennau cyfreithiol cychwynnol, gan gynnwys y cynllun busnes, yn profi gwrthdaro buddiant pe byddent hefyd yn rhan o benderfyniadau ynglŷn â faint o adnoddau i glustnodi i'r cwmni. Yn yr un modd gall unrhyw swyddog sy'n cael ei benodi fel Cyfarwyddwr wynebu gwrthdaro buddiannau rhwng y Cyngor fel ei gyflogwr a'u rôl fel Cyfarwyddwr o endid sydd ar wahân.

3.4 Fodd bynnag, cynigir fod y Cyngor yn enwebu swyddog i fynychu fel cynrychiolydd y Cyngor, rôl gyfystyr a chynrychiolydd cyfranddaliwr. Rôl arsylwi fydd hwn yn unig.

3.5 Gellir hefyd ategu Bwrdd Partneriaeth a/neu Fwrdd Cynghorol fydda'n caniatáu ymgysylltiad ehangach a/neu ychwanegu arbenigeddau a sgiliau i'r Bwrdd. Cynigir fod yr agwedd yma'n cael ei ystyried dros y misoedd nesaf wrth i fanylion pellach ynglŷn â pherthynas cytundebol a cynghorol rhwng y Cyngor a'r Cwmni gael ei fireinio.

3.6 Mater i'r Cyngor yw penderfynu strwythur y Bwrdd a'i aelodaeth a gellir ei adolygu ar unrhyw adeg. Y cyfyngiad allweddol yw'r angen i gadw lefel digonol o reolaeth er mwyn bodloni anghenion yr eithriadau "Teckal" a'r angen i gael lefel o annibyniaeth dderbyniol i bwrpas trethiannol.

3.7 Cynigir fod y Bwrdd yn cwrdd o leiaf yn chwarterol a bod angen cworwm o dri. Cyn y trosglwyddiad fodd bynnag mae'n bosib fod angen cyfarfod yn fwy aml na hynny.

3.8 Yn ei gyfarfod diwethaf bu'r Pwyllgor fynegi pryder ynglŷn â cholli rheolaeth ddemocrataidd drwy sefydlu'r Cwmni newydd. Cynigir fod angen i'r Cwmni adrodd i'r Cyngor yn unol â threfniadau herio perfformiad presennol yn ogystal â chyflwyno eu Cynllun Busnes blynyddol ar gyfer cymeradwyaeth y Cyngor, a'u cyfrifon yn flynyddol i'r Cabinet.

4 Y broses ar gyfer penodi i'r Bwrdd

4.1 Y Cabinet neu'r Aelod Cabinet fydd yn penodi'r Bwrdd o Gyfarwyddwr, fel y byddai'n ei wneud gydag unrhyw gorff allanol arall. Bydd y penodiad cychwynnol ar ffurf gysgodol nes bod y cwmni yn cael ei gofrestru'n ffurfiol.

4.2 Cynigir yr egwyddorion isod fel canllaw llydan ar gyfer penderfynu ar aelodaeth y Bwrdd; eu bwriad ydi i ffurfio fframwaith i gefnogi'r broses ond yr angen i daro'r cydbwysedd gorau o sgiliau a rhinweddau fydd yn gyrru'r broses. Yn unol â Deddf Cwmni mae gofyn i gyfarwyddwyr fod â sgiliau a gwybodaeth angenrheidiol i redeg cwmni ac mae ffactorau eraill fydd yn arwain at ffurfio Bwrdd effeithiol a cynrychiadol:

4.2.1 Fod cydbwysedd daearyddol, gwleidyddol, rhyw ac oedran ar y Bwrdd

4.2.2 Fod ymgeiswyr yn gallu arddangos dealltwriaeth o rôl Cyfarwyddwr

4.2.3 Fod ymgeiswyr gyda rhinweddau cyfathrebu cryf a'r gallu i fynegi barn gytbwys, yn gallu gwrando ar farn eraill; y gallu i herio a thrafod

4.2.4 Fod ymgeiswyr a rhinweddau dadansoddi cryf; y gallu i ddarllen testun cymhleth a chynnig cwestiynau a sylwadau.

4.2.5 Gallu ymrwymo amser i'r Bwrdd

4.2.6 Fod yna cydbwysedd priodol o sgiliau, gwybodaeth a phrofiad ar y Bwrdd.

4.3 Yn unol â threfniadau penodi arferol i gyrff allanol bydd yr aelod Cabinet, Cyng. Craig ab Iago yn yr achos yma, yn ystyried ymgeiswyr ac yn cyhoeddi'r penderfyniad ar ffurf Taflen Benderfyniad yn dilyn cymeradwyaeth ffurfiol o'r trefniadau llywodraethu gan y Cabinet. Cynigir fod hyn yn cael ei wneud ddim hwyrach nag Ionawr 2018.

4.4 Bydd ystyriaeth yn cael ei drefniadau anwytho a hyfforddi maes o law.

4.5 Ni fydd cydnabyddiaeth tâl i'r Bwrdd gan fod hyn wedi ei atal o fewn y rheoliadau perthnasol.

5 Telerau allweddol y Memorandwm ac Erthyglau'r Cwmni

5.1 Argymhellir mai cwmni cyfyngedig drwy warant yw strwythur cyfreithiol y Cwmni gyda'r Cyngor yr unig aelod (sydd gyfystyr a chyfranddaliwr mewn strwythur masnachol). Mae hyn yn fodel sy'n gyfarwydd i fanciau a phartion trydydd parti ac mae'r ddeddfwriaeth yn fwy diweddar o gymharu ag opsiynau eraill megis, cymdeithas wedi cofrestru. Yn yr un modd mae'n fwy hyblyg nghyswllt newidiadau i femorandwm ac erthyglau'r cwmni.

5.2 Bydd rhaid i'r cwmni fod ag amcanion dyngarol ac nid ar gyfer elw er mwyn cyflawni'r arbedion trethiannol sy'n gwneud y model yma'n fanteisiol. Mae hyn yn golygu na fedr y Cyngor dderbyn dididend neu daliad blynyddol o unrhyw elw neu dderbyn unrhyw fudd ariannol os yw'r cwmni yn cael ei derfynu. Mewn gwirionedd ni ragwelir hyn yn broblem yn y tymor byr o ystyried y newid sylweddol i incwm a gwariant dros y blynyddoedd diwethaf.

5.3 Bydd yr amcanion penodol yn gyfyngedig i gynnwys hamdden, adloniant, iechyd a lles er, gellir ychwanegu meysydd gwasanaeth eraill rŵan neu yn y dyfodol os oes angen. Ni chynigir unrhyw gyfyngiadau daearyddol gan felly caniatáu'r posibilrwydd o fasnachu tu allan i Wynedd petai gyfleoedd yn dod i'r amlwg.

5.4 Fodd bynnag, fe fydda tyfiant masnachu yn cael ei reoli er mwyn sicrhau nad ydi'r trothwy o 20% o fasnachu allanol yn cael ei dorri. Rhagwelir y bydd hyn yn ei dro hefyd yn sicrhau fod ffocws y gwasanaethau yn parhau i bwrpas pobl Gwynedd.

5.5 Bydd rheolaeth ar allu'r Cwmni i fenthyg a chael gwarded a chaffael asedau sylweddol.

5.6 Cynigir fod gallu'r cwmni i addasu amodau a thelerau cyflogaeth uwch reolaeth y cwmni yn fater sydd angen cymeradwyaeth y Cyngor.

5.7 Bydd yr erthyglau yn cynnwys yr angen i iaith fewnol y Cwmni fod yn Gymraeg, a bod y Cwmni yn mabwysiadu Polisi Iaith y Cyngor. Bydd yr un disgwyliad yn berthnasol i weddill polisiau'r Cyngor a bydd hynny'n ffurfio rhan o'r contract.

5.8 Bydd y Cyngor yn comisiynu o leiaf 80% o fusnes y Cwmni drwy'r contract ac mi fydd yn cynnwys gofynion yng nghyswllt trefniadau codi ffioedd, defnydd gan ysgolion a safonau perfformiad ayyb. Cynigir fod y gyfres lawn o amodau a thelerau yn cael eu trafod gyda'r Cabinet yn y flwyddyn newydd.

7 Proses Penodi Rheolwr Gyfarwyddwr

7.1 Yn sgil ymadawiad yr Uwch Reolwr llynedd mae trefniant dros dro wedi ei roi mewn lle. Nid oes hawliau TUPE perthnasol felly a'r bwriad yw hysbysebu am Reolwr Gyfarwyddwr yn fuan yn y flwyddyn newydd.

7.2 O ystyried yr amserlen posib a bod penodiad ac amseriad penodiad, i ryw raddau, tu hwnt i'n rheolaeth uniongyrchol mae gofyn sicrhau amser digonol i'r broses. Mae cryn dipyn o waith paratoi yn angenrheidiol er mwyn sicrhau trosglwyddiad mor esmwyth â phosib yn ogystal â pheth gwaith i ddatblygu cynllun busnes y Cwmni. Yn anrnod hefyd fydd yr angen i gael holltiad cyfreithiol ar ryw bwynt cyn y trosglwyddiad, ac felly cynrychiolaeth awdurdodedig ar ran y Cwmni.

7.3 Gan na fydd y Cwmni yn bodoli am rhai misoedd eto bydd gofyn i'r Cyngor wneud y penodiad gan drosglwyddo'r Rheolwr Gyfarwyddwr o dan amodau TUPE.

7.4 Un sylw gafodd ei wneud yn y Pwyllgor diwethaf oedd pwysigrwydd penodi arweinydd deinamig, rhagweithiol gyda gweledigaeth ddatblygiadol gref. Mae pecyn recriwtio yn cael ei baratoi ar hyn o bryd a bydd pwyslais ar rinweddau o'r fath.

7.5 Cynigir hysbysebu yn fuan ym mis Ionawr gan gynnal cyfweiliadau yn ganol mis Chwefror. Gall penodiad fod yn ei le mor fuan â diwedd mis Mawrth neu cyn hwyred â mis Mai. Neu, hwyrach wrth gwrs os na lwyddir i benodi y tro cyntaf. Mae'r cyngor rydym wedi derbyn ar y gwaith wedi pwysleisio drwyddi draw'r angen i gael Rheolwr Gyfarwyddwr i arwain mor fuan â phosib a bod peryg tanamcangyfrif y gwaith sydd ynghlwm a'r trosglwyddiad.

7.6 Bydd amseru hyn i gyd-fynd a phenodiad y Bwrdd Cyfarwyddwyr yn allweddol er mwyn sicrhau eu bod yn rhan o'r broses benodi. Bydd methu i wneud y penodiadau yma ar amser yn peryglu'r amserlen drosglwyddo.

8 Amserlen berthnasol

8.1 Cabinet i gymeradwyo'r trefniadau llywodraethu: 09/01/18

8.2 Penodiadau i'r Bwrdd Cyfarwyddwyr: 31/01/18

8.3 Penodi Rheolwr Gyfarwyddwr: 20/02/18

8.4 Craffu'r contract arfaethedig: 17/04/18

9 Atodiad 1 – Sylwadau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar yr 26ain o Fedi 2017

- Cholli rheolaeth ddemocrataidd drwy'r sefydlu'r cwmni newydd.
- Gwersi a ddysgwyd o gynghorau eraill sydd wedi mabwysiadu model tebyg.
- Pwysigrwydd ystyried y risg o wrthdaro gan y bydd y cyfarwyddwr yn ymatebol i ddeddf y Cwmni ac i Gyngor Gwynedd.
- Pryder ynglŷn â statws y Gymraeg mewn canolfannau hamdden a phwysigrwydd rôl y Cyngor i ddiogelu'r iaith rhag dirywiad pellach.
- Bwriad y Cwmni i gefnogi canolfannau sydd yn fethiant ariannol.
- Trefniant rheoli adeiladau.
- Arbedion staff.
- Hawl y Cyngor i benodi aelodau i Fwrdd Rheoli'r Cwmni. Sicrhau bod y Cwmni ddim yn mynd lawr yr un trywydd a CCG, lle nad oedd yr iaith Gymraeg yn hanfodol i swydd y cyfarwyddwr.
- Pwysigrwydd penodi arweinydd ddeinameg, rhagweithiol gyda gweledigaeth ddatblygiadol gref.
- Sicrhau gweledigaeth arloesol i ddatblygu'r gwasanaeth.
- Ymrwymiad y cwmni i weithio tuag at amcanion y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.